

Vallomás az anyanyelvről

Szívemben fészkelő és tudatomig sejtelmeskedő hittel hiszem, hogy mindannyian gyémánttal születünk a nyelvük alatt, s az anyanyelven-szólás képessége az.

Valami megfoghatatlan és utánozhatatlan ajándékkal kopogtatunk a világ ajtaján, koldusként és királyi kinccsel, mely persze nyers még, mint a dél-afrikai tárnákból napvilágra hozott csiszolatlan gyémántkavicsok, s ékszerré szépítéséhez mérhetetlen szorgalom, kitartás, türelmes szeretet és míves felelősségérzet szükségeltetik, de így is bennünk lakozik véle minden, ami a virágénekektől a Németh László-i alkotásokig, a kossuthi orációktól a tudósi okfejtésekig terjedő önkifejezés szerszáma lehet. S méghozzá hogyan?!

Ha úgy tetszenék, hát az idő és a tér feltétlen birtokosaképpen, hiszen eredetében évezredek, formálódásának, kialakulásának színterében világrészeket ölel át, miközben írott és íratlan történelmünket is a tarsolyában hordozza. És én ezt mindet a tanú hitelével meg is hitelhetem, hiszen hadifogoly-kenyéren, valahol a valamikori Magna Hungáriában, Gyarmat-tartománybéli baskírokkal, mordva és komi ipari tanulókkal csemegézhettem a rokoni szavak azonosságának zamatos gyümölcseit, hallgathattam az urali halászok hálóvonó melódiáit, alig különbözőeket a Bartók- Kodály feltárta kincs legrégebb rétegeitől, s eresztett később gyökereket a lábam egy moszkvai klubban az udmurt népének elött, akiben mintha az én Gergely Tímár János nagyapám támadott volna fel.

S az egész tanulástételben az a legkülönösebb, hogy mindezekért a tapasztalatokért, felfedezésekért nem is kellett volna a világ végére mennem, hiszen minden újszülött a saját bőrében élheti át, miközben beszélni tanul, akárha még csak az ösztön és utánozás fészekmeleg tenyerében is.

Mert olyan az anyanyelv örökölt képessége, Tamási Áron szülőföldre alkalmazott hasonlatával élve, mint egy láthatatlan kehely, „miben a földi élet levének kivonata van: az a titokzatos, egyetlen ital, melybe a kerek földnek minden fűszere egybefőzetett.”

”Benne a nyelvteremtődés drága nyomai, az Ómagyar Mária- siralomtól, a Halotti Beszédtől Balassi Bálintig, Mikes Kelemen-től Sütő Andrásig, Arany Jánostól Nagy Lászlóig, Pázmány Pétertől, Károli Gáspártól Illyés Gyuláig, a Gellért legenda daloló lányától Kallós Zoltán csángó öregasszonyáig, Miklós Gyurkáné Szályka Rózsaig, a lehetőségek nyers gyémántjába ágyazva. De véle együtt bennünk az elprédálás, elbitangolás, meg nem becsülés lehetősége is. Pedig, pedig ismét Tamási Áron csodás hasonlatát átszabva: „... aki lázadva összetöri ezt a kelyhet, a hegyeket teszi egyenlőkké a sík földdel, hogy magának zugot sehol se találhasson.”

Vigyázzunk tehát az anyanyelvünkre, szép magyar beszédére, őrizzük, akár a szemünk fényét, csiszolgassuk nyers gyémántját tündökletes kohinoorrá, hiszen ebben sem hagyatkozhatunk csupán a tollforgatókra, tőlük legfeljebb példákat kölcsönözhetünk, a nyelvápolás hivatott mestereire, a nyelvészekre, akár az itt lévő áldozatos gyalogapostol Lőrincze Lajos professzor úrra sem, mert ők meg a metszőollót adhatják a kezünkbe, hogy a nyelvi vadhajtásokat, idegen gyomnövényeket kiirtsuk véle. A maga kertjét mindenkinek személyesen kell megművelnie, és ehhez ne csak a Magyar Nyelv Hete, a Kazinczy-díj szép, nemes idénye farolja az alkalmakat, hanem a mindennapok tereire parancsoló felelősségérzetünk.

Ne feledjük: ahogy a gyermeki szógyarapodás az anyanyelv szavát az édesanyától, a tapodott udvar porongját, a szülőföldet, az otthonba való hazatérésből kiverekedő szülőhazát még minden szívdobogás, felforrósodás nélkül eszközli, csak később zsongul belé, akár a beethoveni Sors szimfónia, ugyanígy akkor sem szabadulhatunk tőlük, csak önmagunk megtagadása árán, ha már az ösztön szerepét a tudat veszi át.

Mert örökkévalóságunk az anyanyelv, üdvösség és kárhozat, otthontalanul is haza, árván is édesanya, semmivel fel nem cserélhető. Léthe vize, melyből megtisztulva magosodhatunk az ösztönemberség felé, s építhetünk hidat, cserélő ösvényként mások anyanyelvének gyémánttárnái iránt.

Ebben hinni, szárnyalni tanít, ebben munkálkodni többétevő cselekedet, s ebben élni elrendelt sors. Hiszen kezdhettem volna akár így is: Kezdetben vala nyelv, mely emberré tette az embert.

Tímár Máté

Budapest, 1976. április 25.

Megjelent: Városunk 2012. szeptember. 17. p. Irodalmi oldal